

Valtrové a Michaely Ondrašínové z Masarykovy Univerzity, který se věnoval postavení žen-vědkyň v České republice, a to nejen na poli religionistiky.

Dvoudenní mezinárodní religionistickou konferenci uzavřeli svým proslovem organizátoři akce, kteří poděkovali prezentujícím za jejich zajímavé příspěvky, ocenili intelektuálně stimulující atmosféru konference a zdůraznili důležitost pravidelného setkávání badatelů a výměny výsledků jejich výzkumu na současné olomoucké platformě. Hlavním výstupem z konference bude monotematické číslo nově připravovaného časopisu *e-rhizome* (<http://www.e-rhizome.upol.cz/>), vydávaného katedrou sociologie, andragogiky a kulturní antropologie Univerzity Palackého v Olomouci.

Barbora Nohlová, Kateřina Mildnerová

Konference „Field Research in Anthropology: Unity and Diversity“, Olomouc, 3.–4. 10. 2017

Tým sociálních a kulturních antropologů z Univerzity Palackého v Olomouci uspořádal konferenci věnovanou metodologickým aspektům terénního výzkumu s cílem dát prostor ke sdílení zkušeností, výzkumných záměrů či teoretických východisek. Důraz byl kladen na diskutování různých podob etnografie: diverzita sahala od tematizace „klasických“ výzkumů v exotickém prostředí Oceánie po dilemata spojená s výzkumem na sociálních sítích. Snahu o poskytnutí prostoru pro toto sdílení v širším středoevropském rámci se podařilo naplnit jen částečně, většina účinkujících byla z České republiky. Nicméně angličtina jako jednací jazyk konference dává naději do budoucna, že tento typ vědecké akce se stane zajímavým pro širší skupinu antropologů či sociálních vědců z příbuzných disciplín i ze zahraničí.

Vystoupení nestora amerického antropologického výzkumu v Oceánii Richarda

Feinberga z Kent State University bylo jistě hlavním magnetem této rozsahem spíše menší konference. Ve svém introspektivním příspěvku „Cross-cultural Fieldwork: The Heart of Anthropological Research“ vyhodnotil Feinberg své celoživotní zkušenosti z realizace terénních výzkumů v různých prostředích. V centru antropologova zájmu stálo překonávání obtíží spojených s dlouhodobým pobytem v kulturně odlišném prostředí – od fyzických rizik přes kulturní šok po překonávání nedůvěry ze strany hostící komunity. Ústřední myšlenkou příspěvku bylo permanentní napětí mezi očekáváními výzkumníka (snaha zažít něco výjimečného, navázat na předchozí proslulé výzkumy), která je ovšem konfrontována s určitou fádností jeho každodennosti, jakkoli exotické mohou být kulisy, ve kterých se pohybuje. Klíčovou se pak stává podoba interakce s místními obyvateli a jejich přijetí výzkumníkovy přítomnosti jako něčeho samozřejmého. Velmi zajímavá byla reflexe etických dilemat spojených s dlouhodobým závazkem vůči zkoumanému prostředí, který zdaleka nekončí s uzavřením terénního výzkumu. Podoba tohoto závazku se navíc v důsledku globalizace a rozvoje komunikačních technologií neustále transformuje.

Na téma závazků (ovšem nejen ve vztahu k terénu) navázali Hedvika Novotná a Martin Heřmanský (spolu s Danou Bittnerovou, která se z konference omluvila). Reflektovali, jak se v procesu vyjednávání povahy publikace, vycházející z jejich letité etnografie slovenské vesnice, ocitli takřka v pasti sítí rozličných aktérů, kteří mají od publikace z výzkumu odlišná očekávání. Antropolog se pohybuje uvnitř/mezi sociálním polem terénu a akademickým polem (obor, instituce). Citlivost k těmto sociální polím autory vedla k rozhodnutí publikovat vedle akademické monografie též monografii populárně naučnou, explicitně dedikovanou zkoumané lokalitě, jako jednu z forem reciprocity. Tím se ovšem obnažila nejednoznačnost

zdánlivě zjevných publikačních praxí. Autoři tematizovali otázku smyslu anonymizace zkoumaných lokalit, dilema volby témat, která by v etnografické monografii lokalitu měla reprezentovat, stejně jako zvažování povahy jazyka, žánru a způsobu psaní akademických i neakademických textů. Akademické pole sociokulturní antropologie autory zavazuje k akcentování mnohohlasu a procesuality vyjednávání sociální reality, zatímco sociální pole terénu očekává jednoznačnou a neproblematizující reprezentaci sebe sama.

Dilemata školní etnografie představila Josefine Wagner na příkladu své studie třídy rakouské školy v migrantské čtvrti. Ve svém výzkumu se snaží rozkrýt každodennost edukačního procesu, v rámci kterého jsou přítomné děti pedagogy odsouzeny k selhávání. Kde je ovšem rámec výzkumu interakce ve třídě v situaci, kdy učitelé sdílí diskurz o dětech z rodin migrantů jako budoucích recipientů sociálních dávek? Jakým způsobem je nutné do výzkumu zahrnout také historický, sociální a prostorový kontext čtvrti, ve kterém sami učitelé nebydlí a nejsou s ní jakkoli spojeni?

Metodologické otázky vizuální antropologie ve specifickém pojetí Visual Grounded Theory diskutovala v následujícím příspěvku Monika Abrahámová. Pavel Miškařík pak představil projekt výzkumu namibijských Čechů, který realizuje spolu s Kateřinou Mildnerovou. Jedním z klíčových metodologických postupů bude biografické interview, které by mohlo přispět k hlubšímu porozumění této specifické skupině aktérů, jež strávila podstatnou část svého dětství/mládí v Československu a k této zemi se také identitně vztahuje. Daniel Dědovský poté tematizoval procesy kulturní difuze mezi současnými Rusy a Altajci jak v rovině materiální, tak duchovní.

V závěru prvního dne konference pak Jaroslav Šotola a Mario Rodríguez Polo představili a pokřtili kolektivní monografii *Etnografie sociální mobility. Etnicita, bariéry, dominance*, která je výstupem jejich multilo-

kálního etnografického výzkumu Romů na Slovensku, jehož součástí byly terénní praxe studentů antropologie Univerzity Palackého v těchto lokalitách. I v tomto momentu zaznělo téma citlivosti ve vztahu k terénu. Autoři se nejen prostřednictvím obsahu, ale i formy publikace pokusili narušit stereotypní rozumní Romům na Slovensku jako soustředěným do sociálně vyloučených lokalit (osad) – povahu (hranice a bariéry) sociálního vyloučení, resp. možností sociální mobility naopak záměrně sledovali v lokalitách, které se tomuto stereotypu už samou povahou osídlení vymykají.

Druhý den patřil prezentacím příspěvků antropologů z katedry sociologie, andragogiky a kulturní antropologie Univerzity Palackého. Zahájil Daniel Topinka, který posluchače seznámil s výsledky svých výzkumných šetření realizovaných mezi českými migranty v Chicagu. Poukázal na skutečnost, že masová migrace Čechů do USA má své počátky v období po roce 1848, aby dále identifikoval následný proces opouštění českých čtvrtí (Česká Plzeň, Česká Kalifornie nebo Nový Tábor) jejich původními obyvateli, kdy se z těchto čtvrtí postupně následkem gentrifikace stávají většinou mexické distrikty. Autor pro potřeby analýzy tohoto jevu užívá schématu asimilace, které provazuje s dynamikou kapitalistického trhu. V dalších fázích výzkumu sleduje příběhy Čechů, kteří přichází do Chicaga ve vlnách úzce se pojících s politickým vývojem tehdejšího Československa. Rozlišuje okolnosti, motivace a životní strategie českých migrantů z jednotlivých období a nastiňuje vztahy mezi těmito skupinami. Hlavním tématem diskuse k příspěvku bylo užití pojmu asimilace v uvedeném kontextu a další výzkumné plány v této oblasti, načež Topinka diskutoval možnou resuscitaci klasických textů chicagské školy pro potřeby pochopení životní reality českých migrantů v Chicagu.

Následné příspěvky se zaměřily na metodologické otázky převážně uvažované před samotným vstupem do terénu.

Blanka Kissová rozpracovala okolnosti antropologického výzkumu sociálních sítí v prostředí sex byznysu. Sociální sítě (zejména Facebook nebo blogy) dávají dle Kissové možnosti vlastní prezentace a sociální organizace pracovníků v sex byznysu ve formě, která by v jiném než virtuálním prostředí nebyla tak dobře možná, a pro výzkumníka představují dobrý zdroj kvalitativních dat, zároveň před něj kladou nároky ohledně tvorby a interpretace těchto dat. Diskuse k příspěvku směřovala k otázkám výzkumné etiky uvedeného prostředí (anonymizace, souhlas autora aj.), autorka totiž předjímala, že sociální sítě vyžadují jiný přístup k datům než například klasické psané zdroje. Svízelnou cestu použití elektronických dotazníků jako způsobu kvalitativního výzkumu krajanské komunity Čechů ve Skotsku přiblížila Martina Jakubcová. Barbora Nohlová diskutovala okolnosti vstupu do terénu a pozici antropologa ve vztahu k dalším aktérům výzkumu konzervačních projektů na Papui Nové Guineji. Sekci uzavřel Michal Prokeš s tématem reflexivní antropologie, kdy teoretické poznámky provázel s vlastní výzkumnou zkušeností v prostředí romských lokalit východního Slovenska.

Jaroslav Šotola, Jakub Konečný,
Hedvika Novotná

7. olomoucká sociologická podzimní konference „Společnost a sociologie“, Olomouc, 18.–20. 10. 2017

Již 7. ročník olomoucké sociologické podzimní konference potvrdil, že tato událost tvoří pevné datum v kalendáři setkávání českých sociologů. Podobně jako tomu bylo již rok předtím, ani 7. olomoucká podzimní konference nebyla orientována na specifické téma, nýbrž na zachycení aktuálního výzkumného zaměření a výsledků zkoumání členů sociologické obce především v roce 2017.

Konference se konala 18.–20. října 2017 a byla zaštitěna Českou sociologickou společností. V čele organizačního výboru stála již tradičně Helena Kubátová z katedry sociologie, andragogiky a kulturní antropologie Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci.

Konference se zúčastnilo 84 účastníků a zaznělo na ní 40 příspěvků. Účastníky z České republiky doplnili také sociologové ze Slovenska a z Polska. Organizátoři konference chtěli dát příležitost co nejvyššímu počtu autorů kvalitních příspěvků, a proto kromě jednání v plénu zorganizovali také tematicky specifické paralelní sekce.

Stejně jako v předchozím roce také v roce 2017 byly příspěvky studentů zařazeny do hlavního jednání konference. Organizátoři konference tak chtěli eliminovat na konferencích obvyklé oddělení studentské a hlavní části konference. Diskuse mezi učiteli či výzkumníky a studenty vedla k navození velmi přátelské atmosféry a znovu se ukázala jako přínosná.

Konferenční příspěvky se zabývaly problémy především v následujících oblastech života současné společnosti (příklady těchto problémů jsou uvedeny v závorkách): *politika* (např. politický aktivismus, pravicový extremismus, radikalizace názorů), *vzdělání* (např. motivace studentů, vzdělávací potřeby, vzdělanostní expanze), *komunikační média* (např. mediální šíření hodnot, dopad online seznámk, proměny mediálního obrazu Romů), *práce* (např. prekariát ve vědomí mládeže, práce jako hodnota, návratnost vzdělání na trhu práce), *sociální nerovnosti* (např. statusové uspořádání společnosti, sociálně prostorové nerovnosti, perifernost území a výše příjmů), *zdraví* (např. sociálně rizikové faktory, zranitelnost ve zdravotní péči, životní dráha žen po prodělané žilní trombóze), *mezigenerační vztahy* (vnímání a sebevnímání generací, partnerská uspořádání, mezigenerační mobilita).

Kromě uvedených oblastí se další pří-